

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

ענה א מיי פ"ג מהל' נהלת הלכה א סמג עשין זו טו"ש אה"ע סימן קסג סעיף א:
 ע ב מיי פ"ג מהלכות גירושין הלכה יד סמג עשין ז טור ש"ע אה"ע סימן זא סעיף ה:
 עז ג מיי פ"ג מהל' אבותי ביהא הלכה יד סמג לאוין קין טו"ש י"ד סימן קסג סעיף יב:
 עח ד מיי פ"ג מהל' עט ה' טו טור ס"ט אה"ע ס"א סעי"ג:
 פ ו ט סעיף א:
 פא ז מיי טס הלכה עו וטו"ש טס סעיף ג:
 פב ח מיי פ"ד מהל' אשת הלכה טו ופ"ב מהל' סוטה הלכה יג טו"ש טס סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי גר אתך עלך יכול מי גר אתך בעניותך הוא דעליך יכול אצל הדין לא: (ב) תוס' ד"ה הלכה כדברי האומר כולם גרים הם ואפי' גירי אריות הן גירי אריות: (ג) ד"ה לא וכו' מאתי הגוי. כ"כ עין נפקת בתרא דקדושין דף עו: (ד) ד"ה אמר וכו' או שיראו אותם בדרך המאפי' (ה) כ"כ בא"ד בהאשה רבה. כ"כ דף נב. וע"ש בסוף ד"ה כל קלה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה גירי אריות כגון כותים. ע"י סנהדרין פה ע"כ כש"י ד"ה גירי אריות: תוס' ד"ה לא בימי דוד וכו' דסופו צ"ע שיש' ע"י לקמן דף קט ע"ב ת"ה רעה: ד"ה אמר רבי וכו' ורוק למעלה בנגב כ"כ עין לקמן דף נב ע"א ת"ה כל קלה:

הגהות הנ"א

[א] רש"י ד"ה בכור כו' אף יבם הנושא פי שנים כו'. כ"כ אצל ר"ח פי' שאין נוטל חלק אחיו אלא אם מת אחיו קודם לאחיו (ועמ"ש רבינו צאה"ע סימן קסג ס"ק ד'): [ב] וכן ודקא אחיו שמת. כ"כ חלקו שמת:

תורה אור השלם

א) הפר' מפקד עקשות פה ולזות שפתים הדרק' מפקד: (משלי ה' כד) ב) הן גור יגור אדם מאותי מי גר אתך ע"לך יפול: (ישעיה נה טו)

ליקוטי רש"י

מה בכור אינו נושא בראוי. כל אשר ימלא לו. מלאן שאין הכור נוטל פי שנים כדלוי ללא לאתר מיתת האב כצמחוק ויבדים כא. יז.

שכמת עדיין לא היה מוחק בהן אצל ראוין ללא לו ורמזת אמר (דברים כב) כל אשר ימלא לו [ויקדוש עה]. כנכסם שלא היה אציהן מוחק בשעת אכל ראוין היו לישול לו גירוש ונפלו להן לאחר זמן אין הכור נוטל [בית] פי שנים [בכורות נא]. המושג אצל ע"י קול [לקמן עו]. עבדי ש"מחה. שהיו עשירים ונעלו וזעו [ככותב ד]. גירי אריות. כספר הלכות (ב ז) מפורש וישלם ה' בהם את האריות וכוחם כמיני החם יוצא מן אשור (אנשים) מטובה וקל תשיב שטר מקומות [ב"ח לה]. והרי הן כשאר עובדי כוכבים [קדושין עה]. והרי הם כנכרים גמורים [סנהדרין פה]. ואינם גרים גמורים [עירובין סא]. חלומות. בעל המלוס. שר המלכה מלומות כלילה [סנהדרין ל]. אין מקבלין גרים וכו'. לא מוקבלין למשום גזלנות ודשאל עבדי דכתיב (ישעיה נד) מי גר אתך בעניותך עלך יפול נעשיותך [ע"י ג]. הבר' ממוך עקשות פה. לא מעשה דבר שילעו בו הנציות ויפקימו עלך פיהם. עקשות פה. לטון עקוס כמו חס' אני ויעקשני (איוב ט) וצמחנה שניה עקמות ועקשות. ולזות שפתים. עקמימות שפתים שלא ירמזו הנציות פה עלך [משלי ד. כד]. [המשך בדף כה].

למאי הלכתא לגרעותא. אר"י שאין ירושתו חוזרת ציוצול^א: **גיררת** מידה הויא. למשמע לא יכנס הוא אצל אחר שרי לנכוס האומר בודם גרים הם. (ב) הך גירי אריות לא דמי להא דליכא מ"ד^ב כותים גירי אריות הן דהתם היו עובדים אלהיהם כדכתיב בספר מלכים^ג ו' ולמ"ד גירי אמת הן קסדר לשון נתיבירו לגמרי^ד: **אי** הכי לבתה"ה נמי. אי אמרת בשלמא לא יכנס גורת גמורה יתא דלכתחלה דשמא נתיבירה לשם איש ויעבד איז להוציא דאין להחמיר משום משאח זו: **משום** דרב אפי' הבר' ממוך עקשות פה כו'. אר"י דנטען על הפניה אין להחמיר מלכנס משום לזות שפתים דלדרכה מזה לכונסה דכאנסה כתיב ולו מהיה ללשה (דברים כג): **לא בימי דוד ולא בימי שלמה.** (א) מאתי הגיתי^ה וכן פירש' דבימי שלמה לא קשה דמידי הוא טעמא אלא משום שולחן מלכים והכי לא צריכי^ו אצל קשה דלמרינן דהערל (לקמן דף עט. וסס) גבי מעשה דגבעונים דבימי דוד נחוספו גרים על ישראל ק"ן אלף וי"ל דמעמנן נתיבירו דלאשכחן גבי מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתיידיים ויש ספרים שכתוב בהן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים והיה דפ"ב דשבת (דף נב) ההוא דאתא לקמיה דהלל ואמר גירי ע"מ ליעשות כ"ג בטוח היה הלל דסופו לעשות לשם שמים וכן היה דהתלל (מנחות מד). דלמיה לקמיה דרבי^ז גירי ע"מ שאנשא לאותו תלמיד: **אמר** רבי הוואי ומכוער הדבר תצא. אר"ת דתלא מן הרוכל אם נשאת לו דכל הסוגיא איירי בנטען דאין לומר תלא מן העל דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על ידי קניו וסמירה^ח או שיראו (ד) דרך מנאפין ועוד דלגבי בעל היו קלה דבתר נשואין דלמיר (ה) בהאשה רבה (לקמן דף נב וסס) דלקלה דלבתר נשואין לא חיישין^ט ורוק למעלה בנגב הכילה לא עדיף מקלה דלא פסיק דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפי' בקלה דפסיק מכת הך ברייתא אלא ודאי תלא מן הרוכל אם נשאה דרוק למעלה בנגב הכילה היו קלה דקמי נישואי רוכל וכן פ"ת וכן נראה לר"י דמתוך ההלכה משמע דאין מויליין ע"י קול מצעלה דקאמר וצית דין בעדים הוא דמפקי משמע דדבר פשוט הוא דמצעל לא מפקי אלא בעדים אע"ג דמנטען קמי צברייתא דמפקי בקול^י [אף דקמי הוציאה הדר^י רב נחמן דבסמוך הוציאה תנן דמשמע על ידי בעלה אפי' מצעלה לא מפקינן על ידי קול] צאין צנים מן הראשון והא דליצטרי' בהנהו עובדי דסוף מדריס (דף נב) להנהו טעמי

א"א למאי הלכתא קרייה בכור. ליכתוב גדול: בכור אינו נושא. חלק צורה צתלה הראויה ללא להס אחר מיתת אציהן אלא צמה שמוחזק יד אציהן ציום מותו דכתיב כל אשר ימלא לו^א (דברים כב) אף יבם הנוטל פי שנים וכו' כנכסי אציו חלקו וחלק אחיו^ב שמת^ג אינו נוטל צראוי כצמחוק: **מתני'** הנטען. **תשוד** כלומר שטוענים עליו דברי לעז: **לא ישאנה.** משום לעז שלא יאמרו אמת היה הקול הראשון: **הנטען על אשת איש והוציאה.** בית דין מתחת בעלה בשביל זה שאסרה עליו והלך זה ונשאה: **יוציא.** דמדלורייתא אסורה נמי לצועל דרשין ונטמאה ונטמאה (צמדצ ה) שני פעמים אחד לצעל ואחד לצועל כמסכת סוטה (דף טו): **גמ'** הא גיורא מיהא הויא. ואע"ג דלא נתיבירה לשם אשה שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד^ד גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב י"הלכה כדברי האומר^ה כולם גרים הם אי הכי לבתחלה נמי משום דרב אסי^ו דאמר רב אסי^ז הבר' ממוך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר^ח אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו^ט **לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה** א"ר אליעזר^י מאי קרא^י הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עלך יפול (ב) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת^י אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא^כ הנטען על אשת איש והוציאה^כ על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי א"א לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לבתחלה לא יכנס מיתובי וכו' כשאיין לה בניים אבל יש לה בניים לא תצא ואם באו עדי שומאה אפילו יש לה כמה בניים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאיין לה בניים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאה ליתני הוציאה אלא כל הוציאה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתניתאי רבי היא דתניא ירוכל יוצא ואשה חוגרת בסניר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא ודחיקיה כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפ' רש"י ז"ל נראה הדבר מכווער מפקינן לה מבעלה והוי אלפס כתב כל הדוא נטען מפקינן מיניה בדר' מכווער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר ממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כגון דבר ברור ולא באמתלא ולא דבר דבר ממון וכו' ובמס' סוטה איבעיא לן עובת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשטא והו' מעוברת על דת ליכא ראייה דהתם [אין] עדים דבר מכווער של זנות אלא לדבר מכווער של חופשא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא דבר

א"א למאי הלכתא לגרעותא א"א בבור בכור אינו נוטל בראוי כצמחוק אף האי אינו נוטל בראוי כצמחוק: **מתני'** הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא^א: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד^ב גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב י"הלכה כדברי האומר^ג כולם גרים הם אי הכי לבתחלה נמי משום דרב אסי^ד דאמר רב אסי^ה הבר' ממוך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר^ו אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו^ז **לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה** א"ר אליעזר^ח מאי קרא^ט הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עלך יפול (ב) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת^י אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא^כ הנטען על אשת איש והוציאה^כ על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי א"א לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לבתחלה לא יכנס מיתובי וכו' כשאיין לה בניים אבל יש לה בניים לא תצא ואם באו עדי שומאה אפילו יש לה כמה בניים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאיין לה בניים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאה ליתני הוציאה אלא כל הוציאה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתניתאי רבי היא דתניא ירוכל יוצא ואשה חוגרת בסניר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא ודחיקיה כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפ' רש"י ז"ל נראה הדבר מכווער מפקינן לה מבעלה והוי אלפס כתב כל הדוא נטען מפקינן מיניה בדר' מכווער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר ממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כגון דבר ברור ולא באמתלא ולא דבר דבר ממון וכו' ובמס' סוטה איבעיא לן עובת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשטא והו' מעוברת על דת ליכא ראייה דהתם [אין] עדים דבר מכווער של זנות אלא לדבר מכווער של חופשא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא דבר

א"א למאי הלכתא לגרעותא א"א בבור בכור אינו נוטל בראוי כצמחוק אף האי אינו נוטל בראוי כצמחוק: **מתני'** הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא^א: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד^ב גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב י"הלכה כדברי האומר^ג כולם גרים הם אי הכי לבתחלה נמי משום דרב אסי^ד דאמר רב אסי^ה הבר' ממוך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר^ו אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו^ז **לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה** א"ר אליעזר^ח מאי קרא^ט הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עלך יפול (ב) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת^י אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא^כ הנטען על אשת איש והוציאה^כ על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי א"א לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לבתחלה לא יכנס מיתובי וכו' כשאיין לה בניים אבל יש לה בניים לא תצא ואם באו עדי שומאה אפילו יש לה כמה בניים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאיין לה בניים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאה ליתני הוציאה אלא כל הוציאה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתניתאי רבי היא דתניא ירוכל יוצא ואשה חוגרת בסניר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא ודחיקיה כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפ' רש"י ז"ל נראה הדבר מכווער מפקינן לה מבעלה והוי אלפס כתב כל הדוא נטען מפקינן מיניה בדר' מכווער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר ממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כגון דבר ברור ולא באמתלא ולא דבר דבר ממון וכו' ובמס' סוטה איבעיא לן עובת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשטא והו' מעוברת על דת ליכא ראייה דהתם [אין] עדים דבר מכווער של זנות אלא לדבר מכווער של חופשא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא דבר

א"א למאי הלכתא לגרעותא א"א בבור בכור אינו נוטל בראוי כצמחוק אף האי אינו נוטל בראוי כצמחוק: **מתני'** הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא^א: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד^ב גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב י"הלכה כדברי האומר^ג כולם גרים הם אי הכי לבתחלה נמי משום דרב אסי^ד דאמר רב אסי^ה הבר' ממוך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר^ו אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו^ז **לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה** א"ר אליעזר^ח מאי קרא^ט הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עלך יפול (ב) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת^י אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא^כ הנטען על אשת איש והוציאה^כ על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי א"א לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לבתחלה לא יכנס מיתובי וכו' כשאיין לה בניים אבל יש לה בניים לא תצא ואם באו עדי שומאה אפילו יש לה כמה בניים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאיין לה בניים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאה ליתני הוציאה אלא כל הוציאה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתניתאי רבי היא דתניא ירוכל יוצא ואשה חוגרת בסניר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא ודחיקיה כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפ' רש"י ז"ל נראה הדבר מכווער מפקינן לה מבעלה והוי אלפס כתב כל הדוא נטען מפקינן מיניה בדר' מכווער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר ממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כגון דבר ברור ולא באמתלא ולא דבר דבר ממון וכו' ובמס' סוטה איבעיא לן עובת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשטא והו' מעוברת על דת ליכא ראייה דהתם [אין] עדים דבר מכווער של זנות אלא לדבר מכווער של חופשא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא דבר

א"א למאי הלכתא לגרעותא א"א בבור בכור אינו נוטל בראוי כצמחוק אף האי אינו נוטל בראוי כצמחוק: **מתני'** הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא^א: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד^ב גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב י"הלכה כדברי האומר^ג כולם גרים הם אי הכי לבתחלה נמי משום דרב אסי^ד דאמר רב אסי^ה הבר' ממוך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר^ו אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו^ז **לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה** א"ר אליעזר^ח מאי קרא^ט הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עלך יפול (ב) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת^י אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא^כ הנטען על אשת איש והוציאה^כ על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי א"א לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לבתחלה לא יכנס מיתובי וכו' כשאיין לה בניים אבל יש לה בניים לא תצא ואם באו עדי שומאה אפילו יש לה כמה בניים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאיין לה בניים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאה ליתני הוציאה אלא כל הוציאה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתניתאי רבי היא דתניא ירוכל יוצא ואשה חוגרת בסניר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא ודחיקיה כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפ' רש"י ז"ל נראה הדבר מכווער מפקינן לה מבעלה והוי אלפס כתב כל הדוא נטען מפקינן מיניה בדר' מכווער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר ממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כגון דבר ברור ולא באמתלא ולא דבר דבר ממון וכו' ובמס' סוטה איבעיא לן עובת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשטא והו' מעוברת על דת ליכא ראייה דהתם [אין] עדים דבר מכווער של זנות אלא לדבר מכווער של חופשא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא דבר

א"א למאי הלכתא לגרעותא א"א בבור בכור אינו נוטל בראוי כצמחוק אף האי אינו נוטל בראוי כצמחוק: **מתני'** הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא^א: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד^ב גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב י"הלכה כדברי האומר^ג כולם גרים הם אי הכי לבתחלה נמי משום דרב אסי^ד דאמר רב אסי^ה הבר' ממוך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר^ו אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו^ז **לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה** א"ר אליעזר^ח מאי קרא^ט הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עלך יפול (ב) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת^י אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא^כ הנטען על אשת איש והוציאה^כ על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי א"א לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לבתחלה לא יכנס מיתובי וכו' כשאיין לה בניים אבל יש לה בניים לא תצא ואם באו עדי שומאה אפילו יש לה כמה בניים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאיין לה בניים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאה ליתני הוציאה אלא כל הוציאה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתניתאי רבי היא דתניא ירוכל יוצא ואשה חוגרת בסניר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא ודחיקיה כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפ' רש"י ז"ל נראה הדבר מכווער מפקינן לה מבעלה והוי אלפס כתב כל הדוא נטען מפקינן מיניה בדר' מכווער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר ממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כגון דבר ברור ולא באמתלא ולא דבר דבר ממון וכו' ובמס' סוטה איבעיא לן עובת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשטא והו' מעוברת על דת ליכא ראייה דהתם [אין] עדים דבר מכווער של זנות אלא לדבר מכווער של חופשא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא דבר

א"א למאי הלכתא לגרעותא א"א בבור בכור אינו נוטל בראוי כצמחוק אף האי אינו נוטל בראוי כצמחוק: **מתני'** הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא^א: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד^ב גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב י"הלכה כדברי האומר^ג כולם גרים הם אי הכי לבתחלה נמי משום דרב אסי^ד דאמר רב אסי^ה הבר' ממוך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר^ו אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו^ז **לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה** א"ר אליעזר^ח מאי קרא^ט הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עלך יפול (ב) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת^י אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא^כ הנטען על אשת איש והוציאה^כ על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי א"א לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לבתחלה לא יכנס מיתובי וכו' כשאיין לה בניים אבל יש לה בניים לא תצא ואם באו עדי שומאה אפילו יש לה כמה בניים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בניים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאיין לה בניים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאה ליתני הוציאה אלא כל הוציאה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתניתאי רבי היא דתניא ירוכל יוצא ואשה חוגרת בסניר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא ודחיקיה כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפ' רש"י ז"ל נראה הדבר מכווער מפקינן לה מבעלה והוי אלפס כתב כל הדוא נטען מפקינן מיניה בדר' מכווער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר ממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כגון דבר ברור ולא באמתלא ולא דבר דבר ממון וכו' ובמס' סוטה איבעיא לן עובת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשטא והו' מעוברת על דת ליכא ראייה דהתם [אין] עדים דבר מכווער של זנות אלא לדבר מכווער של חופשא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא דבר

א"א למאי הלכתא לגרעותא א"א ב

לקיומיה פשטיה דקרא כלל, וגמרא גמירי לה כדפירש רש"י ז"ל (ד"ה ואפיקתיה):

אלא אתיא גזירה שוה ואפיקתיה. פירוש והיא הנותנת דאפיקתיה להא דכתיב והיה הבכור מפשטיה דלאו על בן הנולד קאי אלא על היבם, דאי על בן הנולד קאי למאן מזהר רחמנא, אי ליבם יקום על שם אחיך מיבעי ליה, ואי לבית דין יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה. דהכא ליכא למימר דלבית דין מזהר רחמנא דלימרו ליבם (יקום) כי הבן יקום על שם אחיו, דהתם הוא היכא דיקום על שם המת ממש, אבל השתא דאתא גזירה שוה ואוקמיה בנחלה, אין לבית דין לומר ליבם שיקיימו בנחלת המת כי בית דין הן המורידים [ל]נחלה למי שראוי לירד. והיינו דלא שיילינן בגמרא מהיכא נפקא לן דהאי והיה הבכור על היבם קאי. ולא צדק מי שפירשה דגמרא גמירי לה:

אוצר החכמה

ואימא בכור לייבם פשוט לא לייבם כלל. ופרקינן א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דמיעט רחמנא למה לי. פירוש דהא כל כי האי אינו בכור ואפילו היה בעולמו אינו מייבם:

ופרכינן ודילמא למעוטי בוכרא דאימא. פירוש ודילמא בוכרא דאמר רחמנא היינו אפילו בוכרא דאימא, ובלבד שהוא אחיו מן האב דבעי אחים דומיא דבני יעקב (כדלעיל י"ז ע"ב), ואע"פ שקטן ממנו בשנים מייבם כיון שהוא בכור לאמו מיהת, אלא דמיעטיה קרא היכא שלא היה בעולמו:

ופרכינן החיא לא מצית אמרת דייבום בנחלה תלה רחמנא. פירש רש"י ז"ל וממילא משמע דהאי בכור היינו בכור הראוי לנחול וליטול פי שנים שהוא בכור מן האב. ולא פירש רבינו ז"ל היכי משמע הכי, דהא לא תלה רחמנא בנחלה אלא שיהא האח המייבם ראוי לנחול עם המת, כדנפקא לן מדילפינן אחוה אחוה מבני יעקב או מדכתיב יחדיו, ולא תלה הכתוב שיהא ראוי לנחול פי שנים, ועדיין אני אומר דתרתיה בעי רחמנא שיהא אחיו מן האב הראוי לנחול עמו ושיהא גם כן בכור או מן האב או האם. וי"ל דכיון דעיקר הייבום (בעינן) הא חזינן שתלה בצד האב לבדו שהוא אחיו המיוחד בנחלה, ולא בעיא מיחדי באבא ובאימא, הרי גילה לנו הכתוב שאין צד (האב) [האם] גורם ייבום כלל, וא"כ היא הנותנת דאי קפיד רחמנא עליו שיהא בכור, שלא הקפיד אלא על בכור מן האב. א"נ דאם איתא דקפיד רחמנא אבכור אינו אלא מפני שהוא נוטל פי שנים, וא"כ סברא הוא דעל הבכור שנוטל פי שנים בעלמא הוא דקפיד דהיינו בכור מן האב, דבכור מן האם לבדו אינו נוטל פי שנים:

ואימא כי איכא בכור תתקיים מצות ייבום. פירוש ואפילו בפשוטים שהיו בעולמו, ומשום האי גוונא מיעט

רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו, וכי ליכא בכור ליכא מצות ייבום כלל, דעיקר דמילתא בבכור כדכתיב והיה הבכור. וכי מייבם חד מן הפשוטים כשיש שם בכור חשבינן דשליחותו

אלא דנימא דהכי פרקינן, דהתם אי למ"ד יש זיקה היתה שם זיקה ודאי, ואי למ"ד אסור לבטל מצות יבמין היה שם איסור ודאי, וכיון דכן קנסו בו ואפילו בדיעבד, מה שאין כן בזו דאימור לא עשה אחד מהם איסור ואפילו הראשון, דכל חד וחד דידיה איתרמיא ליה. ולגירסת רבינו חננאל ז"ל וגירסת הספרים הראשונים יש לפרש דכי פרכינן הכא מרישא דקתני ולא מתייבמות דקס"ד דמשום גזירה היא, לא ידעי סוגיית דלקמן דפרישנא לא מתייבמות קתני דליכא דין ייבום כלל. א"נ דפרכינן אליבא דמ"ד אין זיקה, דטעמא דמתני' התם אליבא דידיה משום גזירה כדבעינן למימר (שם) בס"ד:

דף כד ע"א

קדמו וננסו אין מוציאים מידם תני שילא ואפילו שניהם כהנים. פירוש דחד מינייהו ודאי נסיב חלוצה שהיא אסורה מדרבנן, [וכ]דפריש טעמא כיון דלא ידעינן מאן מינייהו נסבה וכל חד וחד באנפי נפשיה ספיקא הוא לא מפקינן מיניה בדיעבד מיהת כדפירש רש"י ז"ל, דאילו לכתחילה אין לומר זה חולץ וזה מייבם בכהנים משום ספק חלוצה. וקשיא לי מאי שנא מרישא דמתני', [ד]כיון דלא קתני אם חלץ לאחת וננס לאחת לא יוציא מכלל דיוציא כדפרישנא במתני' (ד"ה מי שקידש), ואמאי הרי ספק אחות חלוצה דרבנן היא. וי"ל דשאני התם דאחות חלוצה אסורה משום אחות גרושה שהיא בכרת, ולפיכך גזרו על ספיקא ואפילו בדיעבד, אבל הכא דחלוצה לכהן איסורה משום גרושה שאינה אלא בלאו, לא החמירו בספיקא בדיעבד.

20/07/2018 18:00

והא דמסקינן הכא דחלוצה דרבנן, ואילו במכות (י"ג ע"א) מנינן לה באלו הן הלוקין כדתנן גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, וכן לעיל בפירקין (כ' ע"א) גבי איסור קדושה. לא קשיא, דבאשגרת לישן דגרושה נקטיה חלוצה:

הא דתנן מצוה כגדול לייבם. אומר היה מורי הרב הר"ם ז"ל שזהו כשהגדול הגון לה, אבל אם אינו הגון לה ואחד מן האחרים הגון מצוה באחרים יותר ממנו. ומיהו אם רצה הגדול לחלוץ חולץ למאן דאמר (ג' ע"א, ושי"ג) מצות חליצה קודמת למצות ייבום. וכל שיש לגדול אשה אחרת בזמן הזה אין המצוה בו וקטטה ומריבה איכא בבית, ויבם שאינו הגון דמי לגבי אידך:

ת"ר והיה הבכור מצוה כגדול לייבם. פירוש והכי קאמר ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור, ולקמן מפרשינן מהיכא נפקא לן דהאי והיה הבכור איבם דאיירי לעיל קאי ולאפוקי לקרא מפשטיה:

או אינו אלא שמו יוסף קורין לו יוסף. פירוש שעל בן הנולד קאי שיקראוהו על שם המת:

אע"פ שבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מפשוטו. פירוש דכל היכא דלא סתרי אהדדי מקיימינן להו לתרווייהו, והכא אפשר היה לקיימו שתיהו ואפילו הכי [לא] מחייבי

דבכור עביד, דומה לאותה שאמרו (לקמן ק"ד ע"ב, וש"נ) כל הראוי

לבילה אין בילה מעכבת בו:

הא אמר קרא ומת אחד מהם. פירוש דמשמע בין שמת גדול או הקטן דליכא בכור כלל:

ופרכינן ואימא דקרא כדמית קמן. פירוש דאע"ג דאחד מהם אפילו קטן במשמע, הא הדר פריש קרא שיהא הבכור, ושבקה לקרא ואיהו מפרש נפשיה:

ופרכינן הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו. וקשיא לן מאי קאמר, דההוא מיעוטא איצטריך להיכא דאיכא בכור דאפשר בפשוטים (וקטנים) וקטנים מן המת כדאמר לעיל. והנכון כדפירש רש"י ז"ל דכי ישבו אחים דממעט אשת אחיו שלא היה בעולמו גבי ומת אחד מהם כתיב דמיירי בשני אחים מהם לא נשאר אלא אחד, ומדמעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו מכלל כי האח הנשאר קטן ממנו שאילו היה בעולמו היה מייבם, אשתכת דהכא ליכא בכור כלל ואיכא מצות יבום באחיו שהיה בעולמו:

וכי ליכא בכור קדים קמן זכה. פירוש ובהא הוא דמשכחת לה דמעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו. ומיהו כי איכא בכור קדים קטן לא זכה. דנהי דבכור אינו מעכב כלל היכא דליתא, היכא דאיתיה מעכב:

ופרכינן אמר קרא כי ישבו אחים הוקשה ישיבת אחים זה לזה. כלומר בכל ישיבת אחים שישבו בעולם אחד תלה רחמנא, דכל שהיה בעולמו עמו יהא ראוי לייבום לעולם. ובהאי פירווקא [א]לא קאמרינן ולא מצטריכינן טעמא דלעיל לאפוקי מבכור:

ופרכינן ואימא כי איכא בכור נהדר אנדול וכו'. כלומר [דכיין] דדרשת והיה הבכור למצוה שיהא מצוה בגדול, נימא שאין מצוה זו אלא בבכור בלחוד היכי דאיתיה, אבל לא בגדול שאינו בכור. וכי תימא הכי נמי, והא דקתני מצוה בגדול היינו בבכור. אלמא תני אביי קשישא מצוה בגדול לייבם, לא רצה הולכים אצל קמן, לא רצה חוזרים אצל גדול. זו (פרש"י) [גרש"י] ז"ל. ופירוש הולכים אצל קטן לא בעי למימר קטן שבכולם, דהיכי קפיד קרא לרדת [אצלן] מן הגדול שבכולם, אלא ודאי היינו שהוא קטן מן הגדול אבל גדול הוא משאר אחים. ואשמועינן דלעולם הגדול גדול קודם ואפילו אינו גדול שבכולם, וכל שכן דלא קפדי אבכור. ויש גירסא אחרת שהיא נוטה לפירוש רש"י ז"ל, מצוה בגדול לייבם, לא רצה הולכים אצל גדול, לא רצה חוזרים אצל קמן, אבל מצינן נוסחא שלישיית מצוה בגדול לייבם, לא רצה הולכים על כל האחים, לא רצה אחד מהם חוזרין אצל גדול. ולפי גירסא זו קושיין מדקתני חוזרים אצל גדול, ומשמע ליה גדול בשנים אע"פ שאינו בכור. וזו היא גירסת הרמב"ם ז"ל (הל' יבום פ"ב הל' י"ב), כי הוא כתב שאם נסתלק גדול שבאחים יד השאר שוה ואין מחזירין אחר הגדול שבהם. ואיז גירסא זו מחזורת מטעמא דכתב רש"י ז"ל. דהא

מצי לדחויי גדול דקא תני אביי קשישא היינו בכור, כדמצינן לדחויי [במתניתין] ובברייתא דלעיל, [ותן] דאיכא הא דקתני במתני' בפרק החולץ (לקמן ל"ט ע"א) לא רצה חוזרים אצל הגדול, ונתוביה מהתם, ואמאי נקט הא דאביי קשישא. אלא ודאי אידך נוסחא עיקר, דלעולם אפילו כשנסתלק הגדול שבכולם מחזירין אחר הגדול שבשאר האחים והגדול קודם, וכן הלכה:

כבכור מה בכור בכורתו גרמה לו אף גדול גדולתו גרמה לו. פירוש לאו מלישנא דקרא אמרי הכי, דאדרבה קרא בכור ממש קאמר. אלא הכי אמרי, סברא היא דכי היכי [דב]דאיכא בכור מצוה בו מפני בכורתו, כשיש שם גדול שאינו בכור שיהא מצוה בו מפני גדולתו, כיון שאין צד הבכורה עכוב כלל במצות הייבום, לא באת הבכורה בכאן אלא מצד הגדולה בלחוד. והשתא אתי שפיר מאי דפרכינן בסמוך א"כ בכור דכתב רחמנא למה לי לימא גדול, דאלמא לא דרשינן לשון בכור השתא בעיקר בכורה כלל:

יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם. פירוש דהאי יקום מיותר הוא לדרישא, דכל מי שיקום לייבם להקים שם

לאחיו קרינן ביה על שם אחיו המת דהיינו נחלה (כדברי ר') [כדגמרינן] לעיל ג"ש:

אלא בכור דאמר רחמנא למה לו. פירוש דהא אין לשון [בכור] בכאן משמש כלום לא לעיכובא ולא למצוה ול[ל]שון גדולה בלחוד אתא א"כ עדיפא ליה שיאמר בפירוש והיה הגדול:

דף כד ע"ב

ופרכינן דלגריעותא הוא דכתב בכור מה בכור אינו נוטל כראוי בכמוחזק אף האי נמי אינו נוטל כראוי בכמוחזק. פירש רש"י ז"ל מה בכור אינו נוטל פי שנים בנכסי אביו אלא כמוחזק לאביו כשמת כדכתיב בכל אשר ימצא לו פי שנים וכו', אף יבם הנטל חלקו וחלק אחיו מנכסי אביו אינו נוטל אלא כמוחזק. ויש שומעין מדברי רבינו ז"ל דיבם נוטל חלק אחיו מנכסי אביו שמת לאחר מיתת אחיו. והקשו עליו דהא בפרק החולץ (לקמן מ' ע"א) גבי הא דאמר רבי יהודה אם יש שם האב הנכסים של אב, ופריש טעמא מה בכור אינו נוטל בחיי אביו אף יבם אינו נוטל בחיי אביו. ופרכינן אימא בכור לאחר מיתת אביו נוטל פי שנים אף יבם לאחר מיתת אביו נוטל פי שנים. פירוש כשמת האח בחיי אביו. ומדהרינן מידי יקום על שם אביו כתיב על שם אחיו כתיב. ואע"ג דההיא אליבא דר' יהודה אמרי לה, הוא הדין אליבא דרבנן דהא קרא נקטי' דכתיב על שם אחיו ולא על שם אביו. ומיהו מלשון רש"י ז"ל שכתב שם (בד"ה אף האי) יראה דההיא אליבא דר' יהודה בלחוד איתמר, כי הוא ז"ל פירש אף ייבם לאחר מיתת אביו (ו)מודה ר' יהודה דנוטל פי שנים, מדקאמר מרן ז"ל מודה ר' יהודה נראה דקים לן דרבנן אמרי הכי, אבל אינו מחזור. ומיהו מן הלשון שכתבו ורש"י ז"ל בכאן (לא קשה דרבנן אמרי הכי וכו') לא קשה

ו אִשָּׁה לְעַר בְּכוֹרוֹ וְשָׁמָּה תָמַר: וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּמְתְּהוּ
 ח יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה לְאוֹנָן בְּאֵל-אִשְׁתּוֹ אַחִיךָ וַיִּבְּם אֹתָהּ וְהָקָם זָרַע
 ט לְאַחִיךָ: וַיַּדַּע אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע וְהָיָה אִם-בָּא אֶל-אִשְׁתּוֹ אַחִיו וְשָׁחַת

ונאקים זרעא לאחיו: ט. וידע אונן. ארי. לא על שמה מתקרי זרעא. והוי. פד עליל לנת אפת אחיו ומחביל

(ז) רע בעיני ה', כרעתו של אונן משחית זרעו שנאמר באונן: רש"י וימת גם אותו (פסוק י). כמיתתו של ער מיתתו של אונן. ולמה היה ער משחית זרעו, כדי שלא תתעבר ויכחיש יפיה⁶³.

(ח) והקם זרע, הבן יקרא על שם המת⁶⁴.

(ט) ושחח ארצה, דש מבפנים וזורה מבחוץ⁶⁵.

63 יבמות לד ב. 64 ביבום אחיו מתן תורה אין חיוב לקרות הבן על שם אחיו המת. אבל ביבום שהיו נוהגים בו קודם מתן תורה על צד המנהג היה הבן נקרא על שם המת. ואחר כן נתנה תורה ונתחדשה הלכה (רא"ש). 65 יבמות לד ב.

(ח) ויבם אותה, טעמו אחר שאתה יבמה. הראה היבום, וזהו בא ראב"ע אל אשת אחיך, ובפרשת כי ישבו אחים יחדו (דבר' כה ה) אאריך מעט, אם ד' יאריך ימי עד הגיעי שם.

(ט) כי לא לו יהיה הזרע, לא יקרא בשמו⁶⁴ כטעם והיה הבכור אשר תלד (דברים כה ו). ושחח ארצה, היה משחית זרע הקרי ושופך לחוץ בארץ. ואתמה מכן תמים המזרחי⁵⁰ שפי' ושחח ארצה, שעשה לה שלא כדרך הנשים, בעבור שלא תהר, והנה 49 רק בשם אחיו המת. 50 אדוניהו בן תמים המזרחי, הנקרא אבי סהל דונש, מדקדק ופרשן.

נראה כי כן היה מנהגם. ולשלישי היה לו ליהודה לקרא לו שם אלא רד"ק שהיה בכזיב בלדתה אותו לפיכך אמר "והיה בכזיב".

(ז) רע בעיני ה', בדבר שלא היה יודע בו אלא ה' והוא בדברים שבינו לבינה, ואמר רבותי ז'ל⁴⁹ שהיה דש מבפנים וזורה מבחוץ כדי שלא תתעבר כדי שלא תכחש יפיה.

(ח) ויבם אתה, נראה כי דבר היבום היה משפט בקדמונים קודם שנתנה תורה.

(ט) וידע אונן, כמו שאמר לו אביו והקם זרע לאחיו, ושחח ארצה, ושחח זרעו לארץ כענין שאמרנו בער⁵⁰.

49 יבמות לד ב. 50 פסוק ו.

(ז) ויהי ער רע בעיני ה', בלתי רע לבריות.

(ט) כי לא לו יהיה הזרע, ידע⁴⁹ שלא היה הוא לבדו הזוכה בכל אותה המצוה, שהרי בקדושי אחיו יקיים הזרע, ונמצא אחיו זוכה במקצתה. לבלתי נתן זרע לאחיו, שלא⁵⁰ יזכה אחיו על ידו שיושג התכלית המכוון בקידושו.

49 ידע... במקצתה — ככ"ר: שהוא לא התחיל במצוה שבקדושי אחיו הוא מקיים הזרע. 50 שלא... בקדושתו — ככ"ר: שלא יושג תכלית טוב בקדושי אחיו.

(יחזקאל יז ו) ⁴⁶, תפאר (דברים כד ב) ⁴⁷, מסעף פארה (ישעיה י, לג) ⁴⁸, בסעיפותיו קננו (יחזקאל לא ו) ⁴⁹, כלומר הסר ממנה היבום להיות לך לאשה, וכן ויבמה (דברים כה ה).

(ט) וידע אונן, כסבור היה, כמו: הידוע נדע (להלן מג ז), איקוד"א בלעז. כי לא לו יהיה הזרע, לפי פשוטו זרע תבואת

47 ענינו לקחת פאר. 48 מקצץ הסעיף שהיא יופי העץ ותפארתו. 49 כענינו עשו העופות לעצמן קן.

רס"ג (ח) ויבם אותה, ובנה ממנה⁹.

(ט) לא לו יהיה, לא אליו יתיחס הזרע.

9 ו"אכן כהא" הולד ממנה בנים, ומלת ויבם כאלו ויבן, וכבר מצאנו מס ונון מחתלפות כמו לקץ הימין. דניאל יא יג, ובהרבה מקומות.

רשב"ם (ט) כי לא לו יהיה הזרע, ומקפידים היו בכך. נתן-זרע, חטף קמץ

שכל תיבת מלא פום²⁰ שטעמה באות אחרונה ותיבה הסמוכה 20 הוא חולם.

רמב"ן טעם או ריח. ודעת רבי אברהם⁹³ שספר הכתוב אנה נולדו, ואמר

בלדתה אותו כאלו אמר בלדתה אותם, כי במקום אחד נולדו כלם. ועל דעת: שלה, לשון דבר הפוסק והכוזב, וכן לא תשלה אותי (מ"ב ד כח), אמר בו התרגום⁹⁴ לא תכדכ פתגמך באמתך. ואולי יתיחס ללשון שגגה שלו, כי השוגג כוזב במחשבתו, ואמר הכתוב כי קראתו שלה על שם המקום כי היה בכזיב בלדתה אותו, כדרך⁹⁵ והיה הנערה (לעיל כד יד), וזה מאמרם בבראשית רבה⁹⁶ פסקת.

(ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה', לא הזכיר הכתוב פשעו כאשר עשה באחיו, אבל אמר כי בחטאו מת להודיע שלא היה זה בענש יהודה על מכירת יוסף, כי ההצלה⁹⁷ עמדה על המכירה, ולא היה בכית האבות שכול זולתי זה שהיה רע בעיני השם, כי זרע צדיקים יבורך, ועל כן היה יעקב מתאבל על בנו ימים רבים וימאן להתנחם, שהיה הרבר בעיניו עונש גדול לו מלבד אהבתו אותו.

(ואינו יחזקאל יבם אותה והקם זרע לאחיו, הבן יקרא על שם המת, לשון רש"י. ואין זה אמת כי במצות התורה נאמר גם כן יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל (דברים כה ו). ואין היבם מצווה לקרא לבנו כשם אחיו המת⁹⁸, ואמר בכועז וגם את רות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו (רות ד י), ותקראנה אותו עובד לא מחלון. ועוד שאמר וידע אונן כי לא לו יהיה 93 שכתב: והיה בכזיב שם מקום. 94 היינו על הכתוב: אל תכזב בשפתך (מלכים ב ד, טז) אמר התרגום לא יתכריב וכו', הרי שלשון שלה ולשון כזיב אחד הוא, שלא תשלה אותי" (מפסוק כח) הוא אותו הענין שאמרה אל תכזב בשפתך. וכן מצאחי בדעת זקנים מעלי התוספות לשון שלה ולשון כזיב אחד הוא, שהרי כתוב אחר אומר אל תכזב בשפתך, וכתוב אחר אומר אל תשלה ב'. 95 הוקשה לו למה כתוב: והיה בכזיב, הלא קראתו שלה מפני שהיא היתה בכזיב, על זה תירץ כי כן דרך הלשון, כמו והיה הנערה, שהיא צ"ל והיתה הנערה, אלא והיה נאמר על הענין, כמו כן הכא 96 פה ד. 97 שהצילו עמרה כנגד המכירה (טור). 98 יבמות כד א.

יחזקוני (ז) וימיתוהו, לא היה שוכב עמה כדרכה פן תהר, ולשניהם⁴⁴ היתה בתולה, לפיכך לא חטא בה יהודה כי לא היתה בעולת בעל.

חז"ק: איך נענשו, הרי עדיין לא הגיעו לכלל עשרים להיותם בני עונשין⁴⁵.

(ח) ויבם אותה, מתיבות המשמשות בניין וסתירה, כמו פארות

44 ער ואונן. 45 וכריב"א מתרץ בשם ר' יהודה החסיד דאין הדבר תלוי אלא כרעת ובמתשבה, כי יש פחות מ"ג שנה ערום בדעת ובמתשבה לרעה או לטובה, ועל זה נאמר כי כל לבבות רורש ה' (דברי הימים א כח, ט). 46 פ"י ותגדל שרשים רבים (רש"י).

יג הנמואלי לימין משפחת הימיני לייכין משפחת הימיני: לזרח משפחת
 יד הזרחי לשאול משפחת השאולי: אלה משפחת השמעוני שנים ועשרים אלף
 נמואל, לימין, ורעית
 ימין, לייכין, ורעית יכין:
 יג. לזרח, ורעית זרח,
 לשאול, ורעית שאול:
 יד. אלין ורעית שמעון, עשרין ותריין אלפין

רמב"ן (יג) לזרח, "הוא צוחר, לשון צהר, אבל משפחת אהד בטלה, וכן חמש משפחות משבט בנימין, שהרי בעשרה בנים ירד למצרים וכאן לא מנה אלא חמישה", לשון רש"י. ועוד כתב²⁵, כל המשפחות נקראו על שם יורדי מצרים, והנולדים משם ואילך לא נקראו משפחות חוץ ממשפחות אפרים ומנשה שנולדו כולם במצרים וארד ונעמן בני בלע בן בנימין. ומצאתי ביסודו של ר' משה הדרשן שירדה אמן למצרים כשהיא מעוברת מהן. ואם אגדה היא הרי טוב, ואם לאו אני אומר שהיו לבלע [בנין] בנים הרבה, ומשנים הללו ארד ונעמן יצתה מכל אחד ואחד משפחה רבה, ונקראו תולדות שאר הבנים על שם בלע, ותולדות השנים הללו נקראו על שמם, כל זה לשון הרב ז"ל. ואני תמה עליו²⁶, שאין הקושיא בעבור שימנה הכתוב משפחת הבלעי לעצמה ומשפחת הארדי ומשפחת הנעמי בניו לעצמן, כי זה היה מפני היותן למשפחות כדברי הרב, וכן יעשה בבני יהודה²⁷, ובבני מנשה ואפרים²⁸, וכן בבני אשר²⁹. אבל אם נאמר שנולדו ארד ונעמן לבלע בן בנימין אחרי רדתן למצרים לא היו ראויים להמנות כאן למשפחות, ואם נחשוב שנולדו לו קודם לכן יהיו יותר משבעים נפש, כי אז היו בני בנימין עשרה ואלה בני בלע שנים, על כן דרש רבי משה הדרשן שהיתה אמם מעוברת מהן ולא ימנה אותם שם³⁰, וכאן יחשבם לנולדים, ואם אגדה היא נסכול הדוחק לקבלה, ונצטרך עוד לומר, כי יוכבד נולדה בין החומות ביום הכנסם שם, ולכן יזכיר אותה בשבעים נפש, ואלה נולדו אחרי החדשים, ואם אינה קבלת רבותינו נדחה סברתו זאת בשתי ידיים, אבל נוכל לומר כי ארד ונעמן בני בנימין מתו בלא בנים ובלע רצה להקים לאחיו שם בישראל, וקרא שם בניו על שם אחיו המתים, ואולי היה יבם בנשותיהם כי הוא הבכור, והיו ארד ונעמן בני בלע לראשי משפחות להקים שם לארד ונעמן בני בנימין יורדי מצרים. והנכון בעיני כי נעמן וארד אשר ימנה בבני בנימין שם בפרשת ואלה שאול³¹ הם בני בנו הבכור בלע כמו שמפורש כאן, וכן ימנה אותם בדברי הימים³², ומנהג הכתוב לעשות בני הבנים כבנים, כמו שאמר את לבן בן נחור (בראשית כט ה), וכתוב בדברי הימים בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם ועוץ וחול וגתר ומשך (דה"א א יז), והנה אלה ארבעה האחרונים בני בניו³³, ואע"פ שלא עשה כן בבני פרץ³⁴ ובבני בריעה³⁵, אולי נולדו על ברכי בנימין ויחשבם לו, כדרך ואלה תולדות אהרן ומשה (לעיל ג א), או בעבור שהיו בני בנימין רבים 25 להלן פסוק כד. 26 הרמב"ן הבין שלדעת רש"י הקושיא של ר' משה הדרשן היתה בעבור שמנה הכתוב משפחת הבלעי לעצמה ומשפחות ארד ונעמן לעצמן, ולא בעבור שמנה ארד ונעמן למשפחות ואינן מיוירי מצרים. על זה כתב הרמב"ן שאין הקושיא (של ר' משה הדרשן) בעבור שימנה וכו'. ועיין ברא"ם. 27 שמנה חצרון וחמול (בני בנים ליהודה) למשפחות לעצמן (פסוק כא). 28 שמנה בני בניהם (פסוקים ל-לב לו). 29 פסוק מה. 30 בפרשת ויגש. 31 בראשית מו כא (ותחילת הענין שם: ואלה שמות). 32 דה"א ח ג-ד. 33 בראשית כג. 34 חצרון וחמול (בראשית מו יב) למנותם בבני יהודה כמו שעשה לארד ונעמן אשר ימנם בבני בנימין. 35 חבר ומלכיאל (שם יז) ולא מנה אותם בבני אשר.

המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נחבצרה¹⁸ להם מקום רש"י גבוה בגיהנום וישבו שם.
 (יג) לזרח, הוא צוחר (בראשית מו י), לשון צוחר, אבל משפחת אהד (שם) בטלה, וכן חמישה משבט בנימין, שהרי בעשרה בנים ירד למצרים¹⁹, וכאן²⁰ לא מנה אלא חמישה, וכן אצבון לגד (שם טז)²¹, הרי שבע משפחות. ומצאתי בתלמוד ירושלמי²² שכשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למצרים וחזרו לאחוריהם שמנה מסעות²³ מהר ההר למוסרה, שנאמר: ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן (דברים י ו), והלא בהר ההר מת וממוסרה עד הר ההר שמנה מסעות יש למפרע, אלא שחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אתריהם להחזירם, והרגו מהם שבע משפחות, ומבני לוי נפלו ארבע משפחות: משפחת שמעי (שמות ו יז), ועזיאלי (שם יח), ומבני יצהר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי (להלן פסוק נח)²⁴, והרביעית לא ידעתי מה היא. ורבי תנחומא²⁵ דרש שמתו במגפה בדבר בלעם, אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני²⁶, נראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון.
 18 מלשון עיר בצורה (ישעיה כו י) התקין להם הקב"ה מקום גבוה שלא העמיק כל כך בגיהנום ולא מתו (רש"י סנהדרין שם). 19 בראשית מו כא. 20 להלן פסוקים לח-לט. 21 להלן פסוק טז כותב רש"י: "לאזני, אומר אני שזו משפחת אצבון", וקשה הרי כאן כתב שאצבון חסרה. ולכן דעת ספר הזכרון שצ"ל: "וכן ישוה לאשר" (בראשית שם יז), וכן מצא בנוסחא אחת מדויקת. — וכן מעיר החוקוני שאם אזני הוא אצבון, המשפחה השביעית שנפלה היא משפחת ישוה לאשר. 22 סוטה פ"א ה"י, ושם: שמונה משפחות. 23 ראה לעיל כא ד. 24 וליצטרך היו שלושה בנים: קרח ונפג זכרי (שמות ו כא). "ויכיוון שלא נזכר ממשפחת יצהר כמספר זה כי אם שלישתה, ונפג זכרי לא הזכירו הוה ליה כאילו חסרה כולה, והרי לך שלוש משפחות חסרות מבני לוי מאותן משפחות הנוכחות בפרשת וארא ביוצאי מצרים, והן שמעי ועזיאלי ורובה של משפחת יצהר דחשבינן כאילו חסרה כולה ונשארה המשפחה הרביעית שלא ידענו מי הוא" (ספר הזכרון). ובנמוקי חומש לרבינו ישעיה מתוך דלא נקראו משפחות אלא בני לוי ובניהם, אבל נפג זכרי שהם בני בנים לא נקראו אלא על שם יצהר. 25 תנחומא יחי י. 26 במנין זה היו: 22,200, ובמנין הראשון היו: 59,300 (לעיל א כג). הרי שחסרו: 37,100, והרי נראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון.

(יג) לזרח, פירש רש"י: אבל משפחת אהוד בטלה וכו'. לפי חזקוני הפשט לפי שלא העמיד משפחות לא הזכיר. ועוד פירש רש"י: וכן אצבון לגד. חז"ק: שהרי בסמוך פירש רש"י: לאזני (פסוק טז), אומר אני שזו משפחת אצבון. ואם תאמר אם אזני הוא אצבון, לא נדע אי זו משפחה שביעית נפלה²¹. ויש לומר שחסרה משפחת ישוה לאשר. ועוד פירש רש"י: ומבני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת שמעי ועזיאלי, ומבני יצהר לא נמנו כאן וכו'. כלומר גם משפחת היצהרי נפלה שהרי ממנה לא נמנה כאן אלא משפחת הקרחי, ואין זה מנין הואיל ואינה אלא שליש המשפחה, כדכתיב בפרשת וארא: ובני יצהר קרת ונפג זכרי (שמות ו כא). ועוד פירש רש"י: והרביעית לא ידעתי מה היא, כלומר לא ידעתי איזו משפחה 21 והרי בירושלמי סוטה פ"א ה"י שהביא רש"י איתא שנפלו שבע משפחות (ועי' רש"י הע' 22 שלפנינו בירי: שמונה משפחות).

מסורת המדרש

נו נהדרין דף ס"ט. נמד"ר פתה ד'. נו ילקוט נאן רמז ס"ב. וילקוט דנבי הימס רמז אל"ף ע"ג. נח סד"ע פרק א'.

חידושי הרד"ף

הוטל"סין. פירש יחידים רווקים בלא נשים כדלעיל פ"ט ועיין ערוך. ז מכירין יחוסיהן. היו מוציאין שם לשם המאורע ולא היו צריכים לקראם ע"ש אבותיהם.

אמרי יושר

כפתורים ננסים היו. מהם נבזים מהם ננסים כי היה לאשה אחת אנשים הרבה בויסה ודייק אמרו הכתוב אשר יצאו משם בזימה שהעמידה חנויות של נשים מוכרות ובאין עליהם אנשים מאומה אחרת. הו' אומר יפת הוא הגדול. כי במבול היה בן מאה שנה. הראשונים. דייקו אמרו ולעבר יולד ב' בנים נראה שהיה משונה גם ושמ אחיו יקמן גם הוא אחיו ושהו לו שנקרא ע"ש העתיד גם כל אלה בני יקמן. ולא שהיה קמן במשפחה.

באור מהר"פ

פ"שתיים גבורים כו'. מילתא בא"ג היא ולא קאי אדלעיל. יפ"ת. ו קלדה. ז"ל רב"מ ערך קלדהי א"ב פי' בלשון כשדים ארץ כשדים והם היו בקיאים בהבטח הכוכבים כו' הנקראים בדניאל כשדאי ובגמרא כלדאין ע"כ. ז מן מה דכתיב גו' היו יפת הוא הגדול. פי' שהרי בן ת"ק שנה היה נח כשהתחיל להוליד כמפורש בכתוב והמבול היה בשנת ת"ר שנה לחיי נח נמצא שהגדול שבבניו היה בעת המבול ק' שנה. ושם לא הגיע לק' שנה עד שנתיים אחר המבול ש"מ דיפת הוא הגדול כי הספק שיש לנו איהו הגדול הוא רק בין יפת לשם ועיפ"ת נזוה"ק. נביא גדול היה עבר. מפורש בס"ע וע' ביפ"ת וברא"מ.

ידי משה

הוטל"סין. פי' רש"י גנבים. ז אין אנו יודעים אם שם בנו הגדול וכו' עד שנתיים אחר המבול. ר"ל מאחר שהיה לשם ק' שנה שנתיים אחר המבול ולא יותר ואנו יודעים שנה הוליד בן ת"ק שנה כדכתיב ויהי נח בן חמש מאות שנה וגו' ובשנת שש מאות שנה יצא מן התיבה נמצא היה לבנו הגדול בשעת יציאתו ק' שנה ולשם היה ק' שנה שנתיים אחר המבול הא למדת

ריב"ק וחלילה מלמחוק מאמר שלם מן המדרש מטעם שבילקוט אינו. איפכא מסתבר שבילקוט חסר שכן דרכו לקצר מן המדרש. ולמדנו מן הילקוט שבמאמר הב' של ר' אבא ב"כ גורס כל מוניטא וכו'. וזה חסר במדרש ויתכן שש"ש בילקוט מוניטא וכו' היינו המאמר הא' של ר' אב"כ וצ"ל וכו' ומ"ש אינן אלא פסולים שייך למאמר הב' והדרשה מפסוק אשר יצאו וגו'. וכמ"ש רש"י בחומש. ז אבי כל בני עבר. וסיפא דקרא אחי יפת הגדול ע"י במ"ד פרי' ד' סימן ח'. ע"י רש"י בחומש החשבון בכירור. ואחריו שם ואחריו חס. וע"י לעיל פרי' כ"ו בסימן ב' שחם נקרא בנו הקטן. וסדר הבנים יפת שם חס. מכירים יחוסיהם. לא היו צריכים לקרוא שם בניהם לשם אבותיהם שהרי היו בחיים לפנייהם מאדם עד נח וכן כל יו"ד דורות מנח ראו זה את זה וחיו כולם בהפלגה. על כן קראו לבניהם שמות על שם המאורעות שקרו אותם ואין אדם שנתמעטו השנים ואין אדם מכיר יחוס אבותיו שכבר מתו ע"כ קראו שם בניהם כשם אבותם שלא ישכחום. נביא גדול היה עבר. סדר עולם פרק א' הובא ברש"י בחומש בתוספת ביאור.

וכסלוהים היו מעמידין הוטל"סין, היו אלו מגנבין נשותיהן של אלו ואלו מגנבין נשותיהן של אלו. מה יצא מהן, פלשתים גבורים, פפתרים ננסים.

ו [י. טרש"ן] וקנען ילד את צידן. ואת החוי, חלדין. ואת הערקי, ארקא דליבנן. ואת הסיני, ארתוסייה. ואת הארודי, ארוד. את הצמרי, חמץ. ולמה הוא קורא אותה צמרי, יהודה בר רבי אמר שהן עושין בצמרה. ואת החמתי, פיפניה. ויהי גבול הפנעני מצידן וגו' עד קלדה.

ז [י. כא] ולשם ילד גם הוא אבי כל בני עבר וגו'. י"אין אנו יודעין אם שם הוא הגדול אם יפת הוא הגדול מן מה דכתיב אלה תולדת שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתיים אחר המבול, הו' יפת הוא הגדול. וי לעבר ילד שני בנים שם האחד פלג פי בימיו נפלגה הארץ, ר' יוסי ורבן שמעון בן גמליאל, ר' יוסי אומר י"הראשונים על ידי שהיו מפירים את יחוסיהם היו מוציאין שמן לשם המאורע אכל אנו שאין אנו מפירים את יחוסינו אנו מוציאין לשם אבותינו. רבן שמעון בן גמליאל אומר הראשונים על ידי שהיו משתמשין ברוח הקדש היו מוציאין לשם המאורע אכל אנו שאין אנו משתמשין ברוח הקדש אנו מוציאין לשם אבותינו. אמר ר' יוסי בן חלפתא נביא גדול היה עבר שהוציא לשם המאורע הדא הוא דכתיב ולעבר ילד שני בנים וגו'. למה נקרא שמו ולעבר ילד שני בנים כו'. בס"ע וא"ת בתחלת ימיו הלא יקמן אחיו היה קמן ממנו והוליד משפחת הרבה ונתפלגו כו' רש"י

והיו מגנבין. נשעה שהנשים צלות לקנות מהם דבר היו מגנבים נשותיהן ומהם ילאו פלשתים ואת כפתורים והכתוב מוכיח שלא דיבר הכתוב בתולדותם כמו צאמר תולדות ומנרים ילד וקנען ילד אבל הכל כמיז אשר ילאו משם מכלל שלא היה להם הולדה כי אם צומה. פ"שתיים. גבורים. כפתורים. בני זמה הם וננסים היו. ככולן היו יודעים בהם מוס לכן הוא אומר אינן נפתחים אין מתנות כהונה

הוטל"סין. כמו אוטלסון ופי' מנויות. מה יצא מהם כו'. ולכן כמיז ילאו מהן פלשתים ולא כמיז יולדו שלא דרך זימה כ"מ בפירש"י. פ"שתיים. גבורים מפולשים ומפוסקמים בגבורתם וגדלם. כפתורים ננסים. קלור ועגול ככפמור ויעלקוט גרם פתרוסים

אחד בהם ישר ופתום. ז שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתיים אחר המבול. ששנתיים אחר המבול היה שם בן מאה שנה ולא יותר ואנו יודעים שנה הוליד בן בן חמש מאות שנה כדכתיב ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את חם ואת יפת ובשנת שש מאות ירד מן התיבה נמלא בנו הנכור צאמו הפרק בן מאה שנה וכפי שם בן מאה שנתיים אחר

גנבים כפתורים ננסים. ו חלדין. כל אלו שמות אומות הן. קלדה. שם מדינה והערון גרם קלדיה. ז הו' יפת הוא הגדול. עיין בפירש"י בחומש. נקרא שמו יקמן. דהא כמיז ושם אחיו יקמן וכל היכא דכתיב ושם פלוני כן וכך דייק בשמיה ודרשו אם לא היה חם גדול מכולם לפיכך אמר אחי יפת הגדול שיפת הוא הגדול ודו"ק וכצ"ל.

כפתורים ננסים. אין ספק שהיתה אצלם ידועה האומה הזאת שכולה ננסים (וכמו האומה בארץ לאפלאנד בימינו) ונקראו בלשונם וכן אצל העמים קפוטקאי [ע"ש ארצם קפודקאי באזיא הקטנה] וקרובו במכמטא לשם כפתורים. ואפשר על שום היותם קטני קומה ועגולים ושיים באורך ורוחב ככפתור. הוטל"סין. יחידים רווקים בלא נשים כדלעיל פ' י"ט. ועיין בערוך. (היו אלו מגנבין כו'. כלומר שהיו מחליפין נשותיהן אלו באלו. מהם יצאו פלשתים והנם ממזרים ופסולים. פ"שתיים גבורים כפתורים ננסים. זה ג"כ מילתא אחרייתא לפרש שם פלשתים וכפתורים. ופירושו פלשתים גבורים מפולשים ומפורסמים בנכונותם וגדולם. כפתורים ננסים קצר ועגול ככפתור (נהד"ק). ו חלדין כו' ארקא דליבנן כו'. כולם שמות אומות הן (כת"כ). (פיפניה. שם עיר אשר בנה אנטיוכוס. אפיפניס בלשון יוני גדול ומהודר (מוסף הערוך)). קלדה. שם מדינה. (והערוך גרס קלדהו). ז [ט] אבי כל בני עבר. וסיפא דקרא אחי יפת הגדול. מן מה דכתיב כו' הרי יפת הגדול. שהרי בן ת"ק שנה היה נח כשהתחיל להוליד. והמבול היה בשנת ת"ר לחיי נח. נמצא שהגדול שבבניו היה בן ק' שנה. ושם לא הגיע לק' שנה עד שנתיים אחר המבול. ועיין ביפ"ת ובגמרא הקודש. [י] מכירים את יחוסיהם. שהרי היו בחיים לפנייהם מאדם עד נח. וכן כל י" דורות מנח ראו זה את זה. על כן קראו לבניהם שמות על שם המאורעות שקרו אותם ואין אדם שנתמעטו השנים ואין אדם מכיר יחוס אבותיו שכבר מתו ע"כ קראו שם בניהם כשם אבותם שלא ישכחום. משתמשין ברוח הקדש. לקראו הבנים מעין מאורעותיהם אשר יהיו לעתיד והיו קוראים לשם הכפתורים והוליד משפחת הרבה ונתפלגו כו'

אחד בהם ישר ופתום. ז שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתיים אחר המבול. ששנתיים אחר המבול היה שם בן מאה שנה ולא יותר ואנו יודעים שנה הוליד בן בן חמש מאות שנה כדכתיב ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את חם ואת יפת ובשנת שש מאות ירד מן התיבה נמלא בנו הנכור צאמו הפרק בן מאה שנה וכפי שם בן מאה שנתיים אחר

גנבים כפתורים ננסים. ו חלדין. כל אלו שמות אומות הן. קלדה. שם מדינה והערון גרם קלדיה. ז הו' יפת הוא הגדול. עיין בפירש"י בחומש. נקרא שמו יקמן. דהא כמיז ושם אחיו יקמן וכל היכא דכתיב ושם פלוני כן וכך דייק בשמיה ודרשו אם לא היה חם גדול מכולם לפיכך אמר אחי יפת הגדול שיפת הוא הגדול ודו"ק וכצ"ל.

הוטל"סין. כמו אוטלסון ופי' מנויות. מה יצא מהם כו'. ולכן כמיז ילאו מהן פלשתים ולא כמיז יולדו שלא דרך זימה כ"מ בפירש"י. פ"שתיים. גבורים מפולשים ומפוסקמים בגבורתם וגדלם. כפתורים ננסים. קלור ועגול ככפמור ויעלקוט גרם פתרוסים

אחד בהם ישר ופתום. ז שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתיים אחר המבול. ששנתיים אחר המבול היה שם בן מאה שנה ולא יותר ואנו יודעים שנה הוליד בן בן חמש מאות שנה כדכתיב ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את חם ואת יפת ובשנת שש מאות ירד מן התיבה נמלא בנו הנכור צאמו הפרק בן מאה שנה וכפי שם בן מאה שנתיים אחר

גנבים כפתורים ננסים. ו חלדין. כל אלו שמות אומות הן. קלדה. שם מדינה והערון גרם קלדיה. ז הו' יפת הוא הגדול. עיין בפירש"י בחומש. נקרא שמו יקמן. דהא כמיז ושם אחיו יקמן וכל היכא דכתיב ושם פלוני כן וכך דייק בשמיה ודרשו אם לא היה חם גדול מכולם לפיכך אמר אחי יפת הגדול שיפת הוא הגדול ודו"ק וכצ"ל.

הוטל"סין. כמו אוטלסון ופי' מנויות. מה יצא מהם כו'. ולכן כמיז ילאו מהן פלשתים ולא כמיז יולדו שלא דרך זימה כ"מ בפירש"י. פ"שתיים. גבורים מפולשים ומפוסקמים בגבורתם וגדלם. כפתורים ננסים. קלור ועגול ככפמור ויעלקוט גרם פתרוסים

ואם הרופא אומר שהחיות השלישי נבלע דמו ויחלים למולו .
 לבאורה יש לסמוך עליו בזה כדליתא בש"ס האמיתו
 עד שיבלע בו דמו וכ"ה בטוש"ט סי' רס"ג . אלמא שאלו בקיאים
 בזה . ובש"ס שם משמע דחליקן שמוהו הראשונים בשביל שלא
 נבלע דמם היכא דחיותן שהשלישי לא נבלע בו דמו . דהא משמע
 בש"ס שלא ראו בהראשונים שמוהו שלא נבלע דמם רק בשלישי ראו
 זה . ובכ"ז חלה ר"ג במה שלא נבלע דמו . וגם דאם ראו
 בראשון שלא נבלע דמו היה חסור למולו כדקיי"ל בשבת קל"ד
 וז"ל שיוחזקו . והמהרש"א בחולין מ"ז כתב דע"י שהחזקו למות
 מחמת מילה נחזרו לו שמתחתם שלא נבלע הדם מחיים . והוא
 תמוה דכיון שכפצט מוי שלא נבלע דמו מוזק לו פלג קל אי"כ
 היה להם לידע זה בראשון . וז"ל שמקודם לא שמו לב לדעת אם
 נבלע דמו . ובשלישי ראה זה וחלה שגם הראשונים ממוהו בשביל
 זה . וכ"ז בחו"מ חולין ד' ע"ב ד"ה שמוהו שכתבו שחם נימולו
 בשמיני ומחו חליקן שמוהו בשביל שלא נבלע בהם דמם . וז"ל
 בדעתם דזה מילי שבקטניהו חזן הדם נבלע ומזיק לו פלג קל
 אבל בגדלו חזן מילי שהזיק הגולה . ולזה חליקן במילי . והיינו
 דלא כהמהרש"א הנ"ל . וממילא כ"כ שראו שהראשון מח בשביל
 שלא דמו וכן הגניח . בודאי חי חיותן שהשלישי נבלע דמו
 מהליקן ליה . אך חזן לסמוך רק על רופא מומחה . ואולי י"ל
 שצריך עדות שני בקיאים להוליא מהחוקה כיון שהחזקו צדיו של
 זה שאין דמם נבלע ולא מהימן עד אחד להפיק מחוקה . ואף
 דהוי מילתא דעבידא לאגלויי בכ"ז דיני נפשות לריך שני עדים .
 והנה אם היו השנים הראשונים ירוקים והשלישי אינו ירוק . סגי
 בראות עין חגשים פשיטסי . אכן כ"כ דדאי לא היה הראשון
 ירוק דא"כ לא היו מואלים אותו שזה כל המואלים יודעים .
 ובודאי היה נמאכו ככל הילדים הבקיאים . רק כשנאלא דמו
 מחמת מילה אמר הרופא שהיה דמו רפוי . ושבשביל זה מהה ג"כ
 הילדה מתהך שבאצבעה . וכיון של התפש הוא ע"י דברי הרופא .
 ממילא נאמין להרופא עתה שאומר שצדו נבלע הדם . אבל
 באמת ז"ל דכיון שאלא דמם מחמת מכה הרי חיותן דרפי דמם
 וא"ל לעדות הרופא :

ועיורל דס"ל לר"ח כ"י יומי במדרש שם דס"ל שהראשונים
 שהיו מכירים יחוסיהן קראו שמות על שם המאורע
 ואנו שאין אנו מכירים יחוסיהן אנו קוראים לשם אבותינו ע"ש .
 וס"ל לר"ח דר"י אמרה רק בא"י שהיה דר שם ר"י דקיי"ל
 בקידושין ע"א שא"י פיסה לבבול פירוש שהעולים מבבל עם עזרא
 לא"י לא הכירו יחוסם כדאוי כעיסה זו שהיא מעורבת או כפסולת
 ע"ש בפי"ש"י שני פירושים . ואף שמשפחה ר' יוסי עלמנו היחה
 מבבל כדליתא ביומא ס"ו ע"ב ע"ש בפי"ש"י . מ"מ אמרה לבני
 ח"י וע' חוס' שבת ט' ע"ב וקדושין כ"ט ע"ב ד"ה הא לן . ואפשר
 שר"י בעלמנו היה קורא על שם המאורע ג"כ והק"ר . אבל ר"ח
 שהיה נבלע והיו מכירים יחוסם שפיר קרא שמות צדיו על שם
 המאורע . ולזה קרא שם אחד לשני צדיו . ועפ"ז י"ל דלכ"י פליג
 במדרש שם רש"ב"ג על ר"י . לפי שרש"ב"ג היה מורע הלל שגלה
 מבבל כדליתא בפסחים ס"ו וסוכה כ' . והיו מכירים יחוסם
 וכדליתא בכתובות ס"ב ע"ב . ובכ"ז היו קוראים לשם אבותיהם
 וכמו שמילני בשבת ס"ו הלל ושמעון גמליאל ושמעון . ובטו של
 ר"ש זה היה ר"ג דיבנה ובטו היה נקרא ג"כ ר"ש כידוע שהוא
 אביו של רבי . ובטו של רבי קראו ג"כ גמליאל ושמעון כדליתא
 בכתובות ק"ב ונכדו נקרא הלל בנו של ר"י נשיאה שנקרא על
 שם רבי . ולזה אמר רש"ב"ג שהטעם מפני שהראשונים השתמשו
 ברוה"ק והאלני שאין מכירים יחוסיהו דהא כל הארצות פיסה
 לא"י ואין משתמשים ברוה"ק אנו קוראים לשם אבותינו . ולזה
 אנו נמנעים מלקרוא בשם אחד לשני צדדים . שאין זה כבוד
 להאבות . ומה שתרכב שאף אם קראו השם שלא על שם האבות
 ג"כ אין קוראים לשני צדדים בשם אחד . ואפשר הטעם שבאמת
 אין גלות שיקראו שם אחי לשני אחים שמגויים יחד צדיה עם
 נשותיהם . ואפשר שיבוא מזה מנכסול ע"י שיקראו את נשותיהם
 או נשותיהם יקראו להם וכמבואר בחארוגים ט"ז מ"ש בלזוהא
 ר"י"ח ליוהר בשידוים בשמות שוים . והנה הראשונים שקראו
 לשם המאורע היו משנים אח"כ שמוחם ג"כ לפי טרף המאורע .
 וכמו שמילני בכמה מקומות ששמו שמוח אח"כ . ומשה קרא
 להשע יהושע . ולזה קראו אח"כ לבני ר"ח מר יוקח ומר קשישא
 שיהא לסימן צדיהם . ולזה שפיר יכלו לקרוא לשני צדדים בשם אחד
 לפי שאח"כ ישו קאת שמו לנשות סימן והבדל ביניהם . אבל
 עכשיו שקוראים לשם אבות חזן משנים שמותם נבלע איהו
 מאורע כדי שלא יתבטל שם האב . ורק מחמת חולי משנים ע"פ
 דברי הש"ס ב"ר"ה ע"ז ששימוי השם משנה בגו"ד . ואין חששים לשמוי
 שם האב . אחרי דבלא"ה הוא מסוכן ואם ימות יתבטל שם האב .
 אבל בלא חולי אין המנהג לשנות שם איש . ולזה אין קוראים לשני
 צדדים בשם אחד . כי כשיגדלו לא יוכלו לשנות שמו :
 ורש"י

ולזה נראה שלא למוול עד שיגיד רופא מומחה שנבלע דמו

והאין חשש למולו . ויש לדון שצריך רופאים ישראלים . ואף
 דיש פוסקים דס"ל דלענין חוקה משפחה בעינן הלחא זימני . מ"מ
 לענין מילה קיי"ל בסי' רס"ג דאחיות מחזקות בחרי זימני וע'
 יש"ש פ' הבט"י סי' ל"ג ובחארוגים באה"ע סי' ב' ס"ז . ולבאורה
 יש לדון עפ"י"ש הכ"י פ' הבט"י דמסק הוא חי חרי זימני הוי
 חוקה וא תלחא זימני ובפ"ג החמירו כמ"ד חרי זימני הוי חוקה .
 ובפ"ד סי' קפ"ז הביא שהבעה"ה נסתפק אם להאמין לרופא בחר
 דלחזק ג"כ וכ"כ שם הב"י מהסמ"ג . וא"כ יש ס"ם שמוהו הרופא
 נאמן אף בחר דלחזק . ואף אם אינו נאמן שמוהו קיי"ל דב"פ
 הוי חוקה . ויש לדמות דבפקוד"ל לא מקילין בש"ס כדליתא ביומא
 דף ס"ד ע"ב . ועוד דהא הרבה פוסקים כתבו דהא דקיי"ל
 במילה דסגי בשני פעמים אינו מלך ספק רק דינא הוי בהחלט .
 וע' ח"ס חו"ד סי' קע"ה ויש להאריך בזה . ולדינא נראה כ"כ
 להאמין לרופא מומחה אף נכרי דליכא חוקה דלא מרע אומנתו .
 דהבא אין החזקה ברורה כ"כ כיון שלא ראוי בראשון שום ירוקת
 רק מלך שילא דמו . וזה יש לתלות שנתחח חיזה עורק ע"י
 החיות או הפריעה שעשו שלא כהוגן או שלא נעצר הדם כדאוי
 או שלא מללו כדאוי וכדומה . וכן הילדה שילא דמה ג"כ יש
 לתלות בסיבה אחרת . רק בכ"ז מסביר לתלות דרפי דמם .
 אבל כשהרופא אומר שהשלישי נבלע דמו ואין חשש שילא דמו .
 שפיר יש להאמין :

סימן עה

עד מי שיש לו בנה ששמה שמוהו אם יוכל לקרוא גם לבנו
 בשם שמוהו . והעיר מעכ"ה מחולין ז"ו אוליין בחר מינה

בשם אחד. ולזה ב"ד נראה שאין לקרוא בשם אחד לכן ולזה
 כי מה חילוק יש בזה. דאם העטם משום חשש מבטול. יש בזה
 ג"כ חשש זה. ואי נימא השטם משום עין הרע. ש"ד נס בזה.
 ובלא"ה אי חמה במה שנהגו לקרוא לנקיבות בשמות שנקראים
 בהם זכרים. ואין ראוי לעשות כן ויש בזה כמה חששות. וזכר
 לדבר יש מאיסור דאשה לא תלבש שמלת גבר. וע"ל ס"א ק"ג:

סימן עו

בבור ידידי הרח"ג וכו' מו"ה נחמ"י נ"י הנאבד"ק ראדוינין

עיד מה שנמלא בס"ח אות יוד שבשם הקודש דבוק לזוהא הא.
 והאזותיות ניכרין היטב. רק שנראה לכל שהם דבוקים.
 והסופר לומר שבשעת כתיבה נכתבו כסוגן. ואח"כ נדבקו פ"י
 רוק או ע"י דבר לא אחר. כי שיעור שמוקף בכתובת יריעה
 זו. וכה"ר האריך בפלפול נאה. וביקש לדעת דעתו בזה. ואצ"י
 מטרדותיו וגם כי עלי להשיב כמה עוד חיזה השוואות למעשה.
 חשיב בקולר:

הנה נוף דין זה כבר הרגיש כתי"ר שהוא מפרש בלתי א"י
 ל"כ סכ"ו ובי"ד ס"י רע"ו ס"ה"ה שמוחר להפריד. רק
 שחשש למ"ש הט"ב ב"מ"ח ס"י קס"ט דזה דווקא כשהם דבוקים
 מהחילת כתיבהם. אבל כשעשה אח"כ אסור כי שמה הלכה
 שכשר בזה וחסור לנחוק אף מקלח אות. וצ"ח כתי"ר כוונתו
 לתוש לשיפת הרש"ה שמתיר בנעשה אחד כתיבה מלך שאפשר
 לגרור וכל הראוי לביה אינו מעכב. וש"כ בלשון העיור שכל
 הסמך שחסור להפריד ואזויה השם מעטט זה. וש"ב הביא
 דברי הפמ"ג בסי' ל"ב ב"מ" ס"ק י"ח שמתיר להפריד. דאי
 נימא שאסור ח"ב ש"ב ראו לנרור: והאריך כתי"ר בזה
 דממ"י אס נחיר לגרור ש"ב כ"ו כשר בלא גרירה וממלא אסור.
 וכיון דאסור ש"ב הוא פסול ומוחר לגרור. והביא מהא דעלה
 ע"ה זכר דניחא לו אף דכיון שפסולת לפרה אדומה הו לא ניחא
 ליה ואי לא ניחא ליה הרי הוא כשרה וש"ב ניחא ליה. והעיר
 עוד מלזוהו מקומות בכנון זה. והנה לא האריך בהבדל זה
 בלשון ב"ד נראה דלא שייך זה. דהא כל עיקר סברת הרש"ה
 שמכשיר בנעימה לאחר כתיבה הוא מלך שהאזה נכתב בהכשר.
 ואף שאינו מוקף גויל מ"מ כיון שאפשר לגרור הרי לא נתחלקל
 האזה והוי העיבה כמו שעה הדבוק על האזה או אלל האזה
 שאינו פסל אף אם השעיה שחור כדיו כי הוא דבר חלוני.
 אבל כשה"ה לגרור הרי דבדב נוסף על האזה והוי כגוף אחד
 דבעל לבניה. ונפסל משום שאינו נכתב בהכשר. ולזה ס"ל
 להרש"ה דאף בשבת שאסור לגרור ג"כ כשר כיון שעומד לגרור
 אחר שבת. ולשון ראוי לביה דנקיט הרש"ה י"ל דלזו דווקא
 הוא דח"כ יפסול בשבת. והב"ח והפ"ו ס"י ל"ב סק"ה כתיבו
 דכיון דמה שאינו ראוי לגרור הוא מלך איסור שבת לא מיקרי
 אינו ראוי. ולענין ג"ע דהא אמרינן בחולין פ"ג ע"ב דכיון
 שאסור לתח עפר החם הריס במצבת משום חיליה או משום עסיף
 על הבצין מיקרי אינו ראוי לביה ע"ש. ואף שאיסור האספת
 צנין וחיליה הוא איסור שאינו בעלם חייבי מ"מ מיקרי אינו
 ראוי. ויש להאריך בזה. וע"י חיבורי ח"א ס"י ל'. אף לפת"ל
 ח"ש דכיון דעומד לגרור הוי כדבר טוסף. ודמי להא דקיי"ל
 צפ"ה דכלאים וצ"ב דף ק"צ שזואים האילנות והקבצים
 האמצעים כאלו אינם והכי קיי"ל שם. ואי נימא כסברת הב"ח
 והפ"ו שהזכרנו דבעל איסור אחר לא מיקרי אינו ראוי. ח"כ
 גם ב"ד נימא שהאיסור הוא רק בשביל מחיקת השם. וללא
 איסור זה שפיר אפשר לגרור. והעיקר כמס"ל. והבד"כ כהב
 דלא אמרינן כל הראוי לביה רק היכא דלוחא בש"ס. ואבא
 במל"מ פ"ג מ"ה' צ"טרים ומקשה מה על הרש"ה. ולפמ"ש ח"ש
 דלאו דווקא נקיס לשון זה. וממילא באו אף שאסור לגרור
 בשביל

רש"י פירש בדה"י שם שאלילטג הראשון מח ואח"כ טולד
 אליפלט השני ולזה לא מנה הכתוב בשמואל ב' ה' אה
 הראשון. וכ"כ שם על אלישבע שמנה בדה"י שני בניו בשם זה.
 ולענין דכתיב המוה"ס דהא בשמואל שם חשיב אלישבע במקום
 אלישבע הראשון וכ"ה בדה"ה י"ד. וכ"כ הר"ק בשמואל שם
 שאלילטג הוא אלישבע שבכאן. וכן מוכרח דח"כ למה לא חשיב
 בדה"י גם את אלישבע דהא בדה"י בל לחשוב כל בניו אף אחים
 שמהו בקוטנס כפרש"י ור"ק שם. ועו"ק דהא לא חשיב בשמואל
 את טוגה ועכ"ל שמה ג"כ כמס"ר הר"ק. ואולי ס"ל לרש"י
 שאלילטג הוא טוגה. ותמהי דפ"י עדיף לומר דהיינו אלישבע
 ומונה מח וכמ"ס הר"ק. דאלישבע מופל על לשון אלישבע
 דשע ג"כ לשון שמייה והאונה כידוע. ועכ"פ משמע מפירש"י
 שאין קורין לשני בניו בשם אחד. אבל הוא תמוה וכמס"ל
 וכדמוכח מהא דאלישבע וכמפורש בר"ק. וידוע שהפירוש שפל
 דה"י אינו מרש"י ז"ל רק מפרש אחר. והעיקר נראה כמס"ל
 שאח"כ כנגדלו הבנים היו משנים שם אחד מהם כדי לפטות
 סימן. ולזה קראוהו כנגדלו אלישבע. וכן את אליפלט הראשון
 קראוהו אח"כ אלפלט כדליתא בדה"ה ח' ד'. והרגיש ציטוי זה
 הר"ק בדה"ה ג'. ומראה שבה"ה ג' חושבם כפי שהיה שמה
 בשעת שנולדו. וכדליתא י"ד חושבם כפי שהיה שמה בשעת שכבר
 גדלו קנה שיעור שמה לאלישבע וחלפלט. וכש"כ ה' חושבם כפי
 שהיו צעם שכבר היו לחגשים. ואז כבר מהו אלפלט הראשון
 וטוגה. וכמ"ס הר"ק בש"כ חשיב רק אחים שנשחרו צמיים.
 וכד"ה חשיב כל אחים שנולדו לו. וה"כ ביומא ל"ט דליתא שם
 שקראוהו בן חמלן עד יום מותו. וקשה דהא אסור לכתוב שם
 לחבירו והיכי מייחתי לה הש"ס. וכ"כ איתא בכוטב' דף מ"ז
 שחזרו לקרותו בן הרלמן. וקשה ג"כ כ"ל. אבל הענין הוא
 שרק לכתוב שם נגדו אסור. אבל כשמשינן את שמו לגמרי לפי
 המאורע שפיר שרי כי כן ה"י דרכם לקרוא כל אדם לפי
 המאורע וכמס"ל. ולזה כפרו חו"ל שגינו את שם האגשים האלה
 ע"פ המאורע כדי שיתירם וידעו להוציא מהם. ואפשר שזה הוא
 הענין שדרש ר"מ שמוח ביומא פ"ג ע"ב לפי שקראו שמוחם על
 שם המאורע. ויש להאריך בצינור ענין זה ואכ"מ:

ומצאתי ב"מ חזני פו ס"י כ"ה וס"י ל"ד שכתב שמוחר
 לקרוא אס בט כ"ס הבן שמה לו. והביא רח"ה
 מפירש"י שדה"י ג'. ולקראו שם אחד לשני בניו כשהם חיים
 הריס דמוחר מהא דמר יעקב ומר קישא בני ר"ח. ובהשמות
 שם כתב ששטע מהא ב"ש"י רק בר"ק בש"כ ה' כתב שאלפלט
 הראשון מה. ואף אי נימא שמה קודם לידת השני. מ"מ מוכח
 דשרי לקרוא בשם המה. וח"ל דאלפלט הוא שם אחר מאלילטג.
 דמ"מ כיון שההמון אין מוקדקים בכך וקורין שניהם ש"מ
 דמוחר. מ"מ עלה"ה"ס משום פ"ן הרע או משום ריע מולא אין
 לקרוא שני בניו בשם אחד בין שהם חיים בין שמה אחד מהם
 עכ"ד. והצ"ו בהשמה תמוכים דבזמנת כן פירש"י ליהא
 בדה"ה ג' שאלילטג השני נולד אחרי מוח הראשון. ומזה מוכח
 שאין לקרוא בשם אחד לב' בניו בדין הראשון. דאי שרי למה
 דקרק לפרש שטולד אחר מוחה הראשון. וגם מ"ס דח"ל דאלפלט נולד
 וחליפלט נולד. הוא תמוה דהא בדה"ה ג' כתוב בשניהם אליפלט
 ורק צ"ק י"ד כתוב אלפלט בלחוד והרגיש הר"ק ציטוי זה וכמס"ל.
 וגם מ"ס שההמון אין מוקדקים הוא המוה דמה לנו להבטוח כיון
 דמ"מ הוא ש"י שמה. ומלמי כמה שמה קרובים במצבת זה
 לזה וע"י דה"ה ד' שם שני אחים ז"ף חופיה. ומ"ס דהא דמר
 יעקב ומר קישא מזכרים בר"מ מי שהיה נשוי. ז"ל והוא צ"פ
 הטחב. ומ"ס שלא לקרוא בשם בט המוח משום ריע מולו.
 כ"כ גם צינור יעב"ץ בהלכות מילה בניה חשיבי וכתב שם בשם
 ס"ה שלא לקרוא בט בשם אדם שלא הלוח ע"ש:

ע"פ מוכח מזה שהיו קוראים בשם אחד לשני בניו. ורק
 אח"כ היו משנים את שם אחד מהם לסימן. וחללינו
 שאין משנים השם אח"כ שלא מממת חלי. אין קוראים לב' בניו

לא ילבש גבר, יל״ע אם מותר לקרוא לזכר בשם של נקבה או להיפך ובתשׁוׁ דברי מלכיאל ח״ג סי׳ ע״ה כ׳ שאין לעשות כן ויש בזה כמה חששות וזכר לדבר לא ילבש גבר שמלת אשה וכן הביאו בשם ס׳ המצרף סי׳ פ״ד שאסור לקרות שם אשה לאיש, אבל הנראה מדברי הפסוקים וחז״ל וראשונים שלא חשו לזה כמו שנמצא בכמה מקומות. (א) אבי בת זכריה אמו של חזקיה במ״ב י״ח, ומצינו אמורא ר׳ אבי במס׳ סופרים פ״ב ה״ו. (ב) אביה בן רחבעם מלך יהודה דה״ב י״א ובסוף מדרש רות ר׳ יעקב בר אביה, ומצינו אביה אשת חצרון דה״א ב׳, אביה בת זכריהו דה״ב כ״ט. (ג) אביטל ספרא ילקוט דניאל ד׳ וגריס כך במו״ק י״ח א׳, ומצינו אביטל אשת דוד ש״ב ג׳. (ד) אדוניה בן חגית ש״ב ג׳, ומצינו אדוניה אשת מלך כוש ס׳ הישר פ׳ שמות. (ה) אהבה ברי׳ דר׳ זירא עירובין צ״ו ב׳, ובשם חדש שמות גיטין שם אשה אהבה. (ו) באטי בן טובי סוף ע״ז, ובש״ח שם אשה. (ז) בבא בן בוטא נדרים ס״ו ב׳ ובש״ח שם אשה. (ח) בונה בן ירחמאל דה״א ב׳ ובירוי גיטין פ״ב ה״ג בונה בר שילא, ומצינו דאשת שמעון שמה בונה בספר הישר. (ט) רב ברונא ברכות ט׳ ב׳, ובשמות גיטין שם אשה ברונא. (י) ברכה שם איש בדה״א י״ב, ובשמות גיטין ברכה שם אשה. (יא) גומר שם אדם בפ׳ נח, ומצינו בהושע א׳ גומר בת דבלים. (יב) דרוש אחוי דדהו ירו׳ גיטין פ״ד ה״ב, ובש״ח דרוש שם אשה. (יג) ר׳ דריפה ירו׳ עירובין פ״א ה״י, ובש״ח שם אשה. (יד) הילני שם איש בויק״ר פ״ב סי׳ ה׳ ר׳ הלל בר הילני (וסתם בר הוא ע״ש האב ולא האם), ומצינו הילני המלכה ביומא ל״ז א׳ סוכה ב׳ ב׳ נזיר י״ט ב׳. (טו) ר׳ זבידה ירו׳ סוכה פ״א ה״ב, ובש״ח שם אשה. (טז) זושא ב״ש בשמות אנשים, ובש״ח שם אשה. (יז) זיסל שם איש בגט מסודר, ובש״ח שם אשה. (יח) זעמיל שם איש בגט מסודר, ובש״ח שם אשה. (יט) ר׳ חביבה ירו׳ מגילה פ״א ה״א, ובש״ח שם אשה. (כ) חובה, ר׳ שמואל בר חובה קה״ר פ״א סי׳ ז׳ ח׳, ומצינו חובה אשת ר״ה נזיר ג״ז ב׳ ב״ק פ׳ א׳. (כא) חושים בן דן בפ׳ ויגש, ומצינו בדה״א ח׳ חושים

ומורה, וכן בפסוק השני והי׳ הבן הבכור לשניאה אמרו בספרי הכתוב מבשרך שהבן הבכור יהי׳ לשניאה וזה ג״כ נדרש מלשון והי׳ שמבשרים להשנאה שיהי׳ לה הבכור.

כי יהי׳ לאיש בן סורר ומורה כתיב מורה מלא ואח״כ ואמרו אל זקני עירו בננו זה סורר ומורה כתיב חסר י״ל משום שדרך הורים להקטין תמיד חטא בניהם.

בננו זה וגו׳ זולל וסובא, ובסנהדרין ע״א א׳ אינו נעשה בסו״מ עד שיאכל בשר וישתה יין כו׳ שנא׳ אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו ואומר כי סובא זולל יורש וגו׳, וצריך טעם למה כאן כתיב זולל ואח״כ סובא ושם כתיב סובא וזולל אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר וגו׳, וי״ל דדרך התורה לכתוב בכל מקום לא זו אף זו כמ״ש בזבחים קי״ט ע״א וכ״כ תוס׳ בבכורות מ״א א׳ ד״ה ה״ג והנה סובא יין הוא עולה יותר גדולה מזוללי בשר שהרי בשר נצרך לבריות כמ״ש ר״פ כיסוי הדם, ולכך קאמר בננו זה איננו שומע בקולנו ולא רק זה אלא הוא גם זולל בשר ולא רק זו אפילו סובא יין, אבל שם קאמר איפכא אל תהי בסובאי יין ולא זו בלבד רק אפי׳ בזוללי בשר כי סובא ואפי׳ זולל יורש.

כי קללת אלקים תלוי, לכאוי למה כתבה התורה כאן טעם הרי לא כתבה טעם בשום מצוה כמ״ש בסנהדרין כ״א ב׳, ואם ללמד על מגדף לא הו״ל לכתוב בלשון טעם וכל שכן לר׳ אליעזר, ויש לומר שבא לרמז דדוקא מי שנתלה על שם חטאו אסור להשאירו תלוי משא״כ מי שנתלה על חטא אבותיו דל״ש כי קללת וגו׳ מותר להשאירו וכעובדא דבני שאול שנתלו בשביל קידוש השם כמ״ש בפ׳ הערל ע״ט א׳.

לא יהי׳ כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה, יל״ע למה גבי איש קורא לה כלי גבר וגבי אשה קורא לה שמלה, וי״ל משום דכלי גבר מרבה כלי זיין כמ״ש בנזיר ג״ט א׳ וכלי זיין אינו בגד דקי״ל כרבנן בשבת ס״ג א׳ דאם יצא בהן חייב חטאת לכן לא מצי למיקרי להו שמלה רק כלי אבל גבי כלי נשים אינן אלא בגדים ותכשיטין והיוצא בתכשיטין בשבת פטור שהן בכלל מלבוש ולכן קרי להו שמלה.

בתו של שמעון בן גוריון, מרים בתו של נקדימון, ומ"מ מצינו ג"כ ר' אליעזר בן מרים ברות רבה פ"ד סי' ט' ועי' בדה"א ד' ותהר את מרים. (מד) מרתא בת בייתוס יבמות ס"א א' יומא י"ח א' כתובות ק"ד א' גיטין נ"ו א' סוכה נ"ב ב', ומצינו ג"כ מרתא משמי' דר' יהושע בפסחים ק"ג א'. (מה) ר' מתון בב"ק צ"ו א' ומצינו שם אשה מתון בכרכות כ' א'. (מו) ר' נהוראי בקדושין פ"ב א' ובכ"ד, ומצינו נהוראי אחתי' דר' יהודה נשיאה בירו' ברכות פ"ג ה"א. (מז) נועדי' בן בינוי בעזרא ח' ומצינו בנחמי' ר' נועדיה הנביאה. (מח) עדה אשת למך ואשת עשו, ומצינו בקדושין ע' א' עדה ויונתן עבדי לגי' השאלות מובא באוה"ג קדושין עמוד קע"ג בהגה"ה. (מט) עטל שם אשה בשמות גיטין בס' טיב גיטין, ומצינו באסתר פ"ב סי' ה' רב חנינא בר עטל. (נ) עיפה ועפר בתורה וברדה"ב עיפה בן יהדי וכיבמות ק"ט א' אמורא עיפה, ומצינו ג"כ בדה"א ב' עיפה פלגש כלב. (נא) עתליה אם אחזיה (מ"ב י"א), ובעזרא ח' ישעיה בן עתליה. (נב) פזי בת ר' חייא יבמות ס"ה ב', ומצינו ג"כ ר' פזי בירו' סנהדרין פ"ב ה"ג ובירו' ע"ז פ"ג ה"א. (נג) פרידא, ר' פרידא עירובין נ"ד ב' ובכ"ד, ובשמות גיטין של הפ"ת שם אשה פרידא. (נד) רב צמח גאון, ובש"ח שם אשה. (נה) צפור, בלק בן צפור, ומצינו ג"כ צפור בת אבשלום ירו' גיטין פ"ה ה"ג. (נו) צפניה הנביא, ומצינו ג"כ צפניה אמו של אבנר בפדר"א פל"ג. (נז) צפנת פענח נקרא יוסף, ומצינו צפנת בת פניאל גיטין נ"ח א'. (נח) צרויה אם יואב ש"ב ב', ומצינו ר' יונה בן צרויה ירו' שבת פ"ח ה"א ובילקוט תהלים רמז תתי"ב, ר' ברכי' בן צרויה ילקוט שה"ש רמז תקצ"ב. (נט) שימא שם איש בגט מסודר ובזבחים פ"ה א' בגי' שטמ"ק שימא בר אשי וכן בערכין ל"ב א' בגי' שטמ"ק, ובש"ח שם אשה. (ס) שלום בן יבש מ"ב ט"ו וכן שלום בן תקוה שלום בן יאשיהו ובבב"ר פל"ד סי' ט' ר' שלום, ומצינו ג"כ אימא שלום אשתו של ר"א עירובין ס"ג א' נדרים כ' א' ב"מ נ"ט ב'. (סא) שלמית בת דברי בפ' אמור וברדה"א ג' שלמית בת זורובבל, ומצינו ג"כ בדה"א כ"ג שלמית בן שמעי ושם כ"ו שלמית

אשת שחרים. (כב) ר' חנה ציפורה ר"ה ל"ה א' ובירו' ברכות פ"ד ה"ו ר' חנה ובסנהדרין ה' א' חנה אחיו של ר' חייא, ומצינו חנה הנביאה וגם בימי חז"ל הוא שם אשה חנה אשתו של ר' מני בתענית כ"ג ב'. (כג) ר' חנינה ירו' שבת פ"א ה"א, ובש"ח שם אשה. (כד) רב חסא ב"מ נ"ז א', ובש"ח שם אשה. (כה) טאוס שם איש ושם אשה מובא ביד אהרן שמות גיטין. (כו) יואל הנביא, ובתיקון סופרים השמטות להגהה אות נ' יואל אשת מו"ה זעלקי'. (כז) יודן, ר' יודן בירו' ברכות פ"א ה"ב ועוד לרוב, ומצינו יודן אמתא ביבמות צ"ז ב'. (כח) יוחני, מר יוחני ע"ז ט"ז ב', ומצינו יוחני בת רטיכי סוטה כ"ב א'. (כט) יונה הנביא, ומצינו במדרש כתי"י ששם אשת אשר יונה. (ל) יוסטני, ר' יוסטני ירו' ב"ב פ"ח ה"ה, ומצינו יוסטני בתו של אסורוס בנדה מ"ה א'. (לא) הר"ר ישועה בר' יוסף מח"ס הליכות עולם, ובש"ח ישועה שם אשה. (לב) כהנה בירו' פאה פ"א ה"א ר' אבא בר כהנה, ובש"ח כהנה שם אשה. (לג) רב מארי ב"ב קל"ד ב', ובש"ח שם אשה. (לד) מזל, בתשרי אר"ז סי' תשמ"ה הנדיב ר' מזל, וביד אהרן ה' גיטין מזל שם אשה. (לה) מזל טוב, מו"ה מזל טוב מודינא בעהמח"ס פרורי לחם מובא בפליטת סופרים אות ז' סי' ת"י, וביד אהרן ה' גיטין שם אשה. (לו) מחלה בת צלפחד, ומצינו ג"כ בדה"א ז' מחלה מבני מנשה. (לז) מיכה הנביא, ובש"ח שם אשה. (לח) מיכל בת שאול, ובשה"ג הביא ד' חכמים בשם ר' יחיאל מיכל. (לט) מיכיהו בן ימלא הנביא מ"א כ"ב, ומצינו מיכיהו בת אוריאל אם אביה בדה"ב י"ג. (מ) ר' מלוך חולין מ"ט א', ובש"ח שם אשה. (מא) ממל, ר' אבא בר ממל, ובש"ח שם אשה. (מב) מעכה שם אשה בד"ה מעכה בת אבישלום מעכה פלגש כלב מעכה אחות מכיר מעכה אשת גבעון ובש"ב ג' מעכה אשת דוד, ומצינו ג"כ בפ' וירא מעכה בן ראומה וברדה"א י"א חנן בן מעכה. (מג) מרים הנביאה וגם בגמ' מצינו שמות נשים מרים התרמודית, מרים בת נחתום או תנחום, מרים בת עלי בצלים, מרים בת בלגה, מרים מגדלא נשיא, מרים מגדלא דרדקי, מרים ופורתא שרה, מרים אמו של אבא שאול, מרים

